

Pörssisähköä kuluttajille – järkeä vai ei?

Tavallisen suomalaisen mahdollisuudet seurata oman taloutensa energiankulutusta ovat viime vuosina parantuneet. Sähkölaskut on valtiovoimalla vaihdettu etäluettaviksi melkein kaikkialla Suomessa. Loputkin vaihtuvat tämän vuoden loppuun mennessä. Uudistus mahdollistaa sähkönkulutuksen tuntitasoisen seurannan. Useat sähköyhtiöt tarjoavat kuluttajille Internet-portaalin, jossa voi seurata omaa sähkönkulutustaan reaaliaikaisesti.

Ajatus kansalaisen oikeudesta omaan energiankulutustietoon on hieno. Sen pitäisi motivoida ihmisiä energian järkevään käyttöön ja energiankulutuksen optimointiin. Internet-palvelun avulla voi nähdä, milloin kulutus on huipussaan, tai onko talossa tarpeetonta pohjakuormaa. Kulutusta voi ohjata ja tasata omin toimenpitein. Jotta tuntitasoisesta seurannasta saisi kaiken hyödyn irti, tulisi myös laskutuksen perustua tunneittain vaihtuvaan hintaan. Yritysten ja yhteisöjen kohdalla pörssihintoihin perustuva laskutus onkin jo arkipäivää. Muutaman vuoden ajan sähköyhtiöt ovat tarjonneet pörssisähköä myös kuluttajille.

Oma määräaikainen vesisähkösopimukseni on päättymässä. Uusi sähkön myyjä on valittava ennen vuodenvaihdetta. Pörssisähkö vaikutti kiinnostavalta vaihtoehdolta. Niinpä aloin tutkimaan sähkön myyjien valikoimaa. Jouduin kuitenkin pettymään. Kuluttajille tarkoitettu, tuntipohjaiseen pörssisähköön perustuvan malli puuttuu kokonaan sähköyhtiöiden valikoimista. Ainoa tarjolla oleva vaihtoehto perustuu kuukauden SPOT -keskihintaan. Sähkön tuntikohtaisista pörssihinnoista lasketaan kuukauden keskiarvo, johon lisätään sähkön myyjän välityspalkkio. Sähkön hinta vaihtelee siis kuukausittain, ei tunneittain.

Onko kuukauden keskihintaan perustuva pörssisähkö sitten kiinteähintaista sähköä edullisempaa? On ja ei. Edullisuus riippuu siitä, mihin verrataan. Tavalliseen määräaikaiseen 12 kuukauden sopimukseen verrattuna SPOT -sopimuksella olisi vuoden 2012 aikana voinut säästää noin 2,5 senttiä kilowattitunnilta. Tämä on tietysti melko paljon, mutta verrattuna omaan kiinteähintaiseen vesisähkösopimukseeni olisin hävinnyt noin sentin per kilowattitunti. Vuoden 2011 SPOT -keskihinta oli noin 2 senttiä kalliimpi ja vuoden 2010 lähes 3 senttiä kalliimpi kuin oma sähkösopimukseni. Viimeisen kolmen vuoden aikana pörssisähkö olisi omassa taloudessani maksanut noin 1000 euroa enemmän.

Kannattaako pörssisähköä sitten edes harkita? Tähänkin on vastattava savolaisittain eli kyllä ja ei. Yleispätevää vastausta ei ole. Sähkön tärkeimmät hintatekijät ovat vesivarantojen riittävyys, hiilen ja öljyn maailmanmarkkinahinnat ja perustuotannon vakaus eli käytännössä ydinvoimat. Tavallisen kansalaisen on lähes mahdotonta ennakoita SPOT -sähkön hintakehitystä vuoden tai kahden periodilla. Pelkkä hintakehityksen ennakointi ei edes riitä. Jotta hintavaihtelusta saisi irti kaiken hyödyn, pitäisi kulutuksen painopistettä kyetä siirtämään halvan sähkön ajalle. Omakoti- tai osakeasuja tuskin pystyy siirtämään sähkönkulutustaan kesäkuukausille. Pörssisähkö saattaa siis hyvinkin olla kiinteähintaista edullisempi vaihtoehto, mutta lopullinen totuus valkenee vasta jälkeenpäin.

Jotkut sähköyhtiöt tarjoavat asiakkailleen myös mahdollisuutta kysyntäjoustoon. Kysyntäjousto tarkoittaa kulutuksen vähentämistä silloin, kun sähkön hinta on korkeimmillaan. Keksintö ei ole uusi. Jo 70-luvulla kuluttajille tarjottiin sopimusta, jossa sähköyhtiö sai etäohjauksella rajoittaa kiukaiden, vesivaraajien ja varaavien sähkölämmitysten käyttöä huippukulutuksen aikana. Suostumalla säännöstelyyn kuluttaja sai sähkönsä hieman halvemmalla.

Kysyntäjousto on sähköyhtiölle erittäin kannattavaa. Esimerkkinä voi käyttää vaikkapa viime viikon maanantaina sattunutta Olkiluoto 2:n ydinvoimalan äkillistä sammumista. Generaattorivika pudotti 850 MVA:n verran sähköntuotantoa pois valtakunnanverkosta. Tuotannon äkillistä vähenemistä seurasi sähkön hintapiikki. Tavallisen pörssisähkön hinta kohosi korkeimmillaan yli kolminkertaiseksi normaaliin hintaan verrattuna. Hinta laski iltaan mennessä huippulukemista, mutta kun kirjoitan tätä viikkoa myöhemmin, se on edelleen noin 20 % tavallista korkeammalla. Lyhytaikaisilla ELBAS – markkinoilla kilowattitunnin hinta käväisi kahdessa eurossa, joka on lähes 50-kertainen normaaliin hintaan verrattuna. Tämä oli siis hinta, jonka sähköyhtiöt joutuivat maksamaan ostamastaan lisäsähköstä.

Kulutuksen vähentämisellä on suuri taloudellinen merkitys sähköntuotannon häiriötilanteessa. Häiriö saattaa maksaa sähköyhtiöille satoja tuhansia euroja vuorokaudessa pörssisähkön hinnan äkillisenä nousuna. Myös kivihieillä, maakaasulla ja öljyllä toimivien reservituotantolaitosten käyttö on kallista. Ekstrakallista lisäsähköä ei tarvitsisi hankkia niin paljon, jos kulutusta pystyttäisiin leikkaamaan. Kuluttajat eivät kuitenkaan vähennä sähkönkäyttöään hyvän hyvyttään. Kysyntäjoustopista on maksettava asiallinen korvaus. Myös sähkön tuntikohtaisen laskutuksen mahdollistaminen pienkuluttajille olisi tärkeä askel todellisen, vapaan sähkömarkkinan suuntaan.

20. päivänä syyskuuta 2013, Esa Halmetoja

